

Gierbiś

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. Żurawia 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 29-35-69; 28-37-04; 28-90-17
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telex: 816-436
Telefax: 29-40-89

BS/201/64/91

MŁODZIEŻ O POLITYCE GOSPODARCZEJ RZĄDU,
BEZROBOCIU I PRYWATYZACJI

Komunikat z badań

Warszawa, czerwiec 1991 r.

Tematami sondażu CBOS¹ przeprowadzonego, jak co roku, wśród abiturientów były m.in. polityka gospodarcza rządu, prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych i społeczne skutki dokonujących się przekształceń ekonomicznych. Wyrażane przez młodzież opinie odzwierciedlają nie tylko jej stosunek do bieżących wydarzeń gospodarczych, ale również mogą być wskaźnikiem wyobrażeń i oczekiwań generacji, która dopiero rozpoczyna swe dorosłe życie.

Opinie o polityce gospodarczej rządu

Wśród uczniów przeważali ufający poczynaniom rządu - połowa ankietowanych uznała jego politykę gospodarczą za skuteczną.

CBOS		
<i>Czy, Twoim zdaniem, dotychczasowa polityka rządu stwarza szanse wyjścia Polski z kryzysu gospodarczego?</i>		
	<u>Młodzież</u>	<u>Ogół</u> ²
<i>Tak</i>	51,5%	66,7%
<i>Nie</i>	28,3%	25,6%
<i>Trudno powiedzieć</i>	19,9%	19,3%
Saldo ocen	23,2%	41,1%

W porównaniu z respondentami z próby ogólnopolskiej młodzież jest bardziej krytyczna w tym względzie. Wniosek ten potwierdzają dane opisujące jej stosunek do programu Balcerowicza.

CBOS			
<i>Jak określił(a)byś swój stosunek do programu stabilizacji gospodarczej, zwanego programem Balcerowicza?</i>			
	<u>Młodzież</u> ³		<u>Ogół - 1991 r.</u>
	1990 r.	1991 r.	
<i>Popieram go</i>	20,7%	20,2%	37,1%
<i>Nie popieram go</i>	11,1%	21,0%	25,3%
<i>Za mało o nim wiem</i>	52,6%	46,3%	36,0%
<i>Trudno powiedzieć</i>	15,0%	12,2%	1,5%
Saldo ocen	9,6%	-0,8%	11,8%

¹ Sondaż "Młodzież '91" zrealizowany w dniach 17-30.04.1991 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie uczniów ostatnich klas szkół średnich i zasadniczych zawodowych (N=1233).

² "Aktualne problemy i wydarzenia" (15) - badanie przeprowadzone w dniach 13-16.04.1991 r. na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności (N=1000).

³ "Młodzież '90" - sondaż zrealizowany na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie uczniów ostatnich klas szkół średnich i zasadniczych zawodowych w dniach 17.04-7.05.90 r. (N=1163).

Jedna piąta badanej zbiorowości popiera plan Balcerowicza i tyle samo deklaruje do niego stosunek niechętny. W porównaniu z wynikami ubiegłorocznymi liczba tych drugich wzrosła o 10 punktów procentowych. Generalnie jednak młodzież zbyt mało wiedziała i wie o tym planie.

Porównując opinie abiturientów z poglądami dorosłej części społeczeństwa można stwierdzić, że ci pierwsi mają bardziej krytyczny stosunek do programu stabilizacji gospodarczej (liczba jego zwolenników jest mniejsza o 17 punktów procentowych) i są gorzej zorientowani, na czym on polega.

		CBOS	
<i>Czy uważasz, że realizacja programu przyniosła Polsce:</i>			
		<u>Młodzież</u>	<u>Ogół</u>
<i>więcej dobrego niż złego</i>		21,7%	29,7%
<i>tyle samo dobrego co złego</i>		29,9%	46,4%
<i>więcej złego niż dobrego</i>		15,9%	19,7%
<i>Trudno powiedzieć</i>		32,1%	4,0%

Młodzież rzadziej niż respondenci z próby ogólnopolskiej uważała, że plan Balcerowicza przyniósł więcej pozytywnych niż negatywnych efektów. Trzeba jednak podkreślić, że najczęściej nie potrafiła ona dokonać jego oceny. Jest to cecha najbardziej różniąca opinie uczniów od poglądów reprezentacji ogólnokrajowej.

Skutki zmian wprowadzanych w polskiej gospodarce

Opinie abiturientów na temat skutków zmian zachodzących w polskiej gospodarce badano, podobnie jak w zeszłym roku, przedstawiając im stwierdzenia, z którymi mogli się zgodzić lub nie.

		CBOS	
<i>Czy obecne zmiany gospodarcze: (zdecydowanie, raczej zgadzam się)</i>			
		<u>1990 r.</u>	<u>1991 r.</u>
1)	<i>likwidują braki towarów</i>	69,7%	79,7%
2)	<i>zwiększają ilość i różnorodność produkowanych towarów</i>	58,8%	76,1%
3)	<i>sprzyjają sprytnym, a nie pracowitym</i>	68,7%	68,6%
4)	<i>powodują, że większość biednieje, a nieliczni się bogacą</i>	44,1%	60,4%
5)	<i>zmuszają ludzi, aby lepiej i więcej pracowali</i>	74,9%	58,9%
6)	<i>zniechęcają ludzi do życia i pracy</i>	55,1%	49,6%
7)	<i>umożliwiają tym, którzy dużo pracują osiągnięcie wysokich dochodów</i>	42,1%	43,5%
8)	<i>powodują trudny do odrobienia spadek produkcji</i>	37,0%	38,6%
9)	<i>powodują, że większość się bogaci, a nieliczni ubożeją</i>	44,1%	33,3%

Uzyskane wyniki wskazują, że zdaniem młodzieży obecne zmiany gospodarcze sprzyjają przede wszystkim lepszemu zaopatrzeniu rynku - dwa pierwsze stwierdzenia zaakceptowało ponad trzy czwarte respondentów.

Badani dostrzegali również koszty osiągania tych pozytywów; ponad 60% uważało, że zachodzące zmiany powodują ubożenie większości społeczeństwa (jedna trzecia ma przeciwne zdanie), a prawie 40% - spadek produkcji.

Komu natomiast sprzyjają te zmiany? - zdaniem prawie 70% ankietowanych *sprytnym, a nie pracowitym*. Pesymistyczny wydźwięk tego poglądu pogłębia się, gdy weźmiemy pod uwagę, że co prawda zmiany *zmuszają ludzi do większej wydajności pracy* (punkt 5), ale słabo nagradzają *tych, którzy dużo pracują* (punkt 7). Wysoki poziom akceptacji stwierdzenia szóstego, wskaźnikującego nastroje apatyczne, świadczy o niedostrzeganiu związku pomiędzy rosnącymi dolegliwościami a szansami poprawy w przyszłości.

Porównanie danych tegorocznych z ubiegłorocznymi wskazuje na częstszą obecnie aprobatę stwierdzeń dotyczących wpływu zachodzących zmian na lepsze zaopatrzenie rynku, a także opisującego rosnące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa, polegające na bogaceniu się tylko niewielkiej jego części. Zdecydowanie rzadziej niż rok temu dostrzegane są motywacyjne skutki zmian (punkt 5), a także bogacenie się dzięki przemianom większości społeczeństwa. Wynik taki można interpretować jako wzrost akceptacji realizowanej reformy gospodarczej ze względu na jej ekonomiczne efekty, połączony jednak z rosnącą dezaprobatą jej skutków społecznych, przy czym dezaprobatą ta wiąże się z niepremiowaniem przez kryteria reformy pracowitości, i być może przez to z jej mało motywacyjną rolą.

Bezrobocie - opinie i obawy

Bezrobocie jest problemem mogącym budzić w młodym pokoleniu poważne dylematy. Z jednej strony bowiem wynikająca z potrzeb reformy konieczność racjonalizacji zatrudnienia może pociągnąć za sobą trwałe i duże bezrobocie, z drugiej zaś to właśnie młodzież jest najsilniej na nie narażona. Tym samym akceptacja założeń i celów dokonujących się w naszej gospodarce zmian pozostaje w sprzeczności z indywidualnym i środowiskowym interesem naszych respondentów.

Poglądy młodzieży na temat bezrobocia jako koniecznego warunku realizacji reform gospodarczych przedstawiają się następująco:

		CBOS		
<i>Czy z opinią, że bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych w kraju:</i>				
		<u>Młodzież</u>		<u>Ogół</u>
		<u>1990 r.</u>	<u>1991 r.</u>	<u>1991 r.</u>
<i>zgadzasz się</i>		39,5%	37,8%	31,9%
<i>nie zgadzasz się</i>		43,6%	52,2%	59,4%
<i>Trudno powiedzieć</i>		13,5%	10,0%	8,4%

Jak widać, ponad połowa abiturientów (wzrost w porównaniu do ubiegłego roku o 8,6 punktu procentowego) nie zgadzała się z tezą pytania. Należy jednak podkreślić, że znaczna liczba aprobeujących ten pogląd pozwala nadal postrzegać młodzież raczej jako środowisko podzielone niż jednoznacznie ustosunkowane do omawianego problemu. Porównanie tych wyników z odpowiedziami udzielonymi przez respondentów z próby ogólnopolskiej wskazuje, iż młodzi nieco częściej akceptują niedogodne społecznie, a dyktowane interesem gospodarki perturbacje na rynku pracy.

Respondentów całkowicie spokojnych o swoje losy zawodowe po skończeniu szkoły jest pięć razy mniej niż tych, którzy są pełni obaw o to, czy znajdą pracę.

		CBOS
<i>A czy Ty osobiście czujesz się zagrożony bezrobociem?</i>		
<i>Tak, bardzo obawiam się, że nie znajdę pracy</i>		43,2%
<i>Tak, ale jestem tym tylko lekko zaniepokojony</i>		29,2%
<i>Nie, przypuszczam, że znajdę pracę</i>		17,8%
<i>Nie, na pewno znajdę pracę</i>		8,4%

Stwierdzono silną zależność między obawami związanymi ze znalezieniem pracy a akceptacją bezrobocia (tab. 1). Respondenci odczuwający silne obawy rzadziej aprobeują istnienie bezrobocia niż ci, którzy sądzą, że na pewno znajdą pracę.

Tabela 1

A czy Ty osobiście czujesz się zagrożony bezrobociem?	w procentach		
	Czy z opinia, że bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych:		
	zgadzasz się	nie zgadzasz się	trudno powiedzieć
Tak, bardzo obawiam się, że nie znajdę pracy	27,2	62,3	10,5
Tak, ale jestem tym tylko lekko zaniepokojony	45,4	46,2	8,4
Nie, przypuszczam, że znajdę pracę	41,8	46,4	11,8
Nie, na pewno znajdę pracę	56,3	34,9	8,7

Opinie o prywatyzacji

Młodzież uznaje prywatyzację przedsiębiorstw państwowych za środek reformowania naszej gospodarki.

	CBOS	
Jaką część przedsiębiorstw państwowych należałoby, Twoim zdaniem, sprywatyzować?	1990 r.	1991 r.
W ogóle nie należy prywatyzować przedsiębiorstw państwowych	8,8%	5,2%
Należy dokonać prywatyzacji tylko niektórych przedsiębiorstw	28,8%	22,1%
Należy dokonać prywatyzacji około połowy przedsiębiorstw	9,7%	9,2%
Należy dokonać prywatyzacji większości przedsiębiorstw, ale nie wszystkich	31,4%	38,5%
Należy dokonać prywatyzacji wszystkich przedsiębiorstw państwowych	10,3%	11,2%
Trudno powiedzieć	10,1%	13,7%

Zaledwie co dwudziesty badany sprzeciwiał się przeprowadzeniu prywatyzacji. Za ograniczeniem jej do *niektórych tylko* bądź *połowy* przedsiębiorstw opowiedziało się nieco ponad 30% respondentów, a aż niemal połowa akceptowała prywatyzację *większości* bądź *wszystkich*. A zatem, tegorocznici abiturienti nie tylko aprobują prywatyzacyjne zamiary rządu, ale również gros z nich wyraża opinię, iż jej za-

kres powinien objąć większość państwowych zakładów pracy. Porównując te poglądy z zeszłorocznymi można stwierdzić, iż bardziej sprzyjają one prywatyzacji i jej zwiększonemu zakresowi.

Tabela 2 przedstawia ranking opinii o prywatyzacji i jej efektach.

Tabela 2

Stwierdzenia	Odsetki młodzieży zgadzającej się z danym stwierdzeniem:	
	1990 r.	1991 r.
1. Tylko prywatny właściciel jest w stanie spowodować, że ludzie zaczną porządnie pracować	75,8	76,4
2. Nie ma mowy o gospodarce rynkowej bez prywatnej własności przedsiębiorstw	80,5	74,8
3. Zarobki w przedsiębiorstwach prywatnych zawsze będą lepsze niż w państwowych	80,0	71,7
4. Prywatyzacja gwarantuje pełne półki w sklepach, i to na stałe	76,4	66,1
5. Każdy prywatny właściciel w rzeczywistości lepiej dba o pracowników niż państwowy dyrektor	71,7	62,7
6. Tylko prywatyzacja jest w stanie uczynić z Polski kraj cywilizowany	68,6	62,4
7. Nie ma takiego przedsiębiorstwa, które w prywatnych rękach nie działałoby lepiej niż pod państwowym zarządem	66,5	59,5
8. Obeszłoby się bez prywatyzacji, gdyby w przedsiębiorstwach zatrudnić odpowiednich dyrektorów	51,7	42,2

Jak widać, wszystkie stwierdzenia podkreślające wyższość własności prywatnej nad państwową cieszyły się akceptacją większości badanych. Wyraźnie niższy jest jedynie poziom akceptacji stwierdzenia ósmego, podającego w wątpliwość potrzebę prywatyzacji, sugerującego możliwość osiągnięcia pozytywnych efektów gospodarczych poprzez zmiany wyłącznie personalne. Kolejność poszczególnych stwierdzeń (bez zmian w porównaniu z wynikami ubiegłorocznymi) odzwierciedla dość wyraziste oczekiwania respondentów. Trzy czwarte z nich wiąże z prywatyzacją nadzieje na poprawę jakości pracy, wprowadzenie gospodarki rynkowej i wyższe zarobki. Krótko mówiąc, zdaniem uczniów prywatyzacja uczy lub zmusza do po-

rzędnego traktowania obowiązków pracowniczych, ale dzięki nagradzającym takie zachowania regułom gospodarki rynkowej będzie można osiągnąć korzystny status materialny.

Pełne pólki, wyższa dbałość zwierzchników o podwładnych, osiągnięcie cywilizacyjnych standardów i lepsze funkcjonowanie przedsiębiorstw - to pozostałe efekty, na które liczą ankietowani.

Postawy młodzieży wobec gospodarki

Postawy młodzieży wobec gospodarki badano poddając formułowane przez nią opinie analizie czynnikowej (wersja oblimin). Otrzymane wyniki przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Opinie młodzieży	ładunki czynnikowe			
	Czynniki			
	I	II	III	IV
Bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych	0,562			
Popiera plan Balcerowicza	0,478			
Polityka rządu stwarza szanse wyjścia Polski z kryzysu gospodarczego	0,468			
Należy prywatyzować wszystkie przedsiębiorstwa	0,381			
Na pewno znajdę pracę	0,325			
Dużo pracujący mogą osiągnąć wysokie dochody		-0,765		
Zwiększa się ilość i różnorodność towarów			0,652	
Nie ma braku towarów			0,594	
Większość biednieje				0,676
Zniechęcenie ludzi do życia i pracy				0,546
Korzystają sprytni, a nie pracowici				0,424
Spada produkcja				0,376
Macierz korelacji czynników	Czynniki			
Czynnik II	I	II	III	
	-0,012			
Czynnik III	0,328	-0,204		
Czynnik IV	-0,256	0,289	-0,098	

Uzyskane w analizie cztery zbiory zmiennych składają się na cztery różne, choć w pewnej mierze związane ze sobą postawy.

Postawę opisywaną przez czynnik I charakteryzuje poparcie dla rządowych poczynań gospodarczych, akceptacja wolnorynkowego kierunku zmian dokonujących się w naszej gospodarce i duży optymizm życiowy.

Postawa druga wyczerpuje się w bardzo silnym sprzeciwie wobec stwierdzenia, iż zachodzące obecnie zmiany umożliwiają tym, którzy dużo pracują osiągnięcie wysokich dochodów.

Postawa trzecia polega na postrzeganiu pozytywnego oddziaływania reform gospodarczych na poziom zaopatrzenia rynku. Jest to postawa silnie związana z punktem widzenia respondentów reprezentujących postawę pierwszą (patrz macierz korelacji czynników).

Postawa czwarta (sprzeczna z drugą i trzecią, a bliska drugiej) to negatywna interpretacja skutków zachodzących zmian. Jej reprezentanci dostrzegają przede wszystkim ubożenie i zniechęcenie większości społeczeństwa, preferowanie sprytu, a nie pracowitości, spadek produkcji.

Wyniki te odzwierciedlają dość naturalny na tym etapie wdrażania reform gospodarczych rozrzut stanowisk. Z jednej strony duże i niemal bezkrytyczne poparcie dla rządowego programu połączone z akceptacją dolegliwych społecznie jego konsekwencji (bezrobocie), z drugiej - pełna krytycyzmu postawa koncentrująca się na negatywnych efektach wdrażanych reform. Obok nich: zastrzeżenia dotyczące kryteriów reformy sprzyjających, zdaniem badanych, sprytnym, a nie pracowitym, sprzeczne z poglądem podkreślającym bogactwo i różnorodność zaopatrzenia rynku. Jak można sądzić, postawy takie dominują także w dorosłej części naszego społeczeństwa.

x

x

x

Młodzież miała dużo bardziej krytyczny niż dorośli stosunek do polityki gospodarczej rządu, a zwłaszcza zasadniczej jej części - planu Balcerowicza. Najbardziej jednak charakterystyczną cechą ich opinii w tym względzie jest niemożność sprecyzowania stanowiska. Najczęściej dostrzeganym pozytywem zachodzących w kraju zmian gospodarczych jest lepsze zaopatrzenie rynku. Wśród kosztów ich

osiągania najczęściej są wymieniane: ubożenie większości społeczeństwa oraz recesja. Zmiany sprzyjają przede wszystkim *sprytnym, a nie pracowitym*, ale także *zmuszają ludzi* do większej wydajności pracy, aczkolwiek słabo nagradzają *tych, którzy dużo pracują*. Badani dostrzegają wysoki poziom nastrojów apatycznych.

Porównanie wyników tegorocznych z ubiegłorocznymi wskazuje na częstszą obecnie akceptację stwierdzeń dotyczących wpływu zachodzących zmian na lepsze zaopatrzenie rynku, a także opisującego rosnące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa, polegające na bogaceniu się tylko niewielkiej jego części.

Ponad połowa (nieco więcej niż w ubiegłym roku) respondentów nie zgadza się z poglądem, iż bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych w naszym kraju, a 38% nie akceptuje go. Pozwala to nadal postrzegać młodzież raczej jako środowisko podzielone niż jednoznacznie ustosunkowane do tego problemu. Trzeba tu dodać, iż respondentów całkowicie spokojnych o swoje losy zawodowe po skończeniu szkoły jest pięć razy mniej niż tych, którzy skończą szkołę pełni obaw o to, czy znajdą pracę.

Młodzież generalnie akceptuje prywatyzację państwowych przedsiębiorstw i wiąże z nią nadzieję na poprawę jakości pracy, wprowadzenie gospodarki rynkowej i wyższe zarobki.

Analiza związku opinii z cechami społeczno-demograficznymi wskazuje, że największe zaufanie do obecnej polityki rządu w kontekście stwarzanych przez nią szans wyjścia z kryzysu gospodarczego mają uczniowie szkół zawodowych (zasadniczych, techników, liceów), zamieszkujący w miastach (zwłaszcza dużych), lepiej oceniający swoje warunki materialne, których ojcowie mają średnie lub wyższe wykształcenie i należą do "Solidarności", wierzący i często praktykujący bądź niewierzący, interesujący się polityką i deklarujący prawicowe poglądy. Popierający program Balcerowicza i akceptujący bezrobocie to przede wszystkim uczniowie liceów ogólnokształcących oraz młodzież niewierząca (tab. 1-3 aneksu).

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy, Twoim zdaniem, dotychczasowa polityka rządu stwarza szansę wyjścia Polski z kryzysu gospodarczego?</i>			Liczba osób
	tak	nie	trudno powiedzieć	
Ogółem	52	28	20	1229
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	60	24	16	684
Kobiety	41	34	25	539
<u>Typ szkoły</u>				
Liceum ogólnokształcące	51	24	25	244
Technikum	56	23	21	300
Liceum zawodowe	43	33	24	234
Zasadnicza zawodowa	53	32	15	446
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	45	34	21	458
Miasto:				
- do 20 tys.	47	31	23	229
- 21-100	56	25	19	294
- 101-500	53	24	23	118
- 501 tys. i więcej mieszkańców	74	16	10	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	48	32	20	291
Średnie	50	28	22	629
Dobre	58	25	17	303
<u>Wykształcenie ojca</u>				
Podstawowe	46	33	20	251
Zasadnicze zawodowe	50	31	18	459
Średnie	52	25	23	338
Wyższe	64	19	17	168
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	65	18	17	112
Pozostali umysłowi	56	24	19	168
Pracownicy handlu i usług	41	28	31	78
Robotnicy wykwalifikowani	54	25	20	454
Robotnicy niewykwalifikowani	54	32	14	84
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	53	33	13	15
Rolnicy	35	42	22	161
Prywatni przedsiębiorcy	54	30	16	50
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	67	17	17	174
Skupionych w OPZZ	45	41	14	22
Innych	39	36	25	36
Nie należący do żadnych	49	30	21	955
<u>Uczestnictwo w mszy świętej</u>				
W ostatnią niedzielę	53	27	19	784
W ciągu ostatniego miesiąca	48	31	21	216
Ponad miesiąc temu	47	37	16	51
Nie uczestniczy	51	26	22	171
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Duże	65	27	8	151
Średnie	56	23	21	588
Małe	42	35	23	442
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewicowe	43	38	18	190
Centrowe	49	29	22	511
Prawicowe	67	19	14	337
Brak poglądów	41	32	27	186

Tabela 2

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Jak określił(a)byś swój stosunek do rządowego programu stabilizacji gospodarczej, zwanego programem Balcerowicza?</i>				Liczba osób
	popieram go	nie popieram	za mało o nim wiem	trudno powiedzieć	
Ogółem	20	21	46	12	1229
<u>Płeć</u>					
Mężczyźni	24	22	43	11	684
Kobiety	15	20	51	14	539
<u>Typ szkoły</u>					
Liceum ogólnokształcące	30	15	39	15	245
Technikum	23	19	46	11	298
Liceum zawodowe	19	20	48	13	234
Zasadnicza zawodowa	13	26	49	11	447
<u>Miejsce zamieszkania</u>					
Wieś	15	24	48	12	459
Miasto:					
- do 20 tys.	15	24	46	15	229
- 21-100	28	15	46	11	294
- 101-500	20	23	45	11	117
- 501 tys. i więcej mieszkańców	32	16	42	11	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>					
Złe	13	24	52	11	201
Średnie	18	21	46	14	697
Dobre	32	18	41	9	305
<u>Wykształcenie ojca</u>					
Podstawowe	11	26	53	10	251
Zasadnicze zawodowe	16	22	50	12	459
Średnie	21	20	45	14	338
Wyższe	45	12	30	13	168
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>					
Inteligencja, kadra kierownicza	45	10	34	12	112
Pozostali umysłowi	26	19	43	12	168
Pracownicy handlu i usług	13	9	65	13	77
Robotnicy wykwalifikowani	17	22	49	11	453
Robotnicy niewykwalifikowani	12	24	51	13	84
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	20	27	47	7	15
Rolnicy	10	27	50	14	161
Prywatni przedsiębiorcy	27	31	27	15	52
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>					
Należący do:					
NSZZ "Solidarność"	31	13	44	12	175
Skupionych w OPZZ	23	32	32	14	22
Innych	22	11	56	11	36
Nie należący do żadnych	19	23	46	12	954
<u>Uczestnictwo w mszy świętej</u>					
W ostatnią niedzielę	21	20	46	13	783
W ciągu ostatniego miesiąca	14	25	53	8	216
Ponad miesiąc temu	18	20	43	20	51
Nie uczestniczy	26	22	42	10	172
<u>Zainteresowanie polityką</u>					
Duże	45	25	21	9	152
Średnie	24	20	41	15	588
Małe	9	19	62	9	440
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>					
Lewicowe	16	26	45	13	190
Centrowe	16	24	48	11	512
Prawicowe	36	14	38	12	337
Brak poglądów	8	21	58	13	185

Tabela 3

w procentach

Charakterystyka badanych	Rozkład odpowiedzi na pytanie: <i>Czy z opinia, że bezrobocie jest koniecznym warunkiem przemian gospodarczych:</i>			Liczba osób
	zgadzasz się	nie zgadzasz się	trudno powiedzieć	
Ogółem	38	52	10	1233
<u>Płeć</u>				
Mężczyźni	45	45	10	687
Kobiety	29	62	9	540
<u>Typ szkoły</u>				
Liceum ogólnokształcące	49	42	10	245
Technikum	45	46	9	301
Liceum zawodowe	34	58	8	234
Zasadnicza zawodowa	29	59	12	448
<u>Miejsce zamieszkania</u>				
Wieś	29	60	11	460
Miasto:				
- do 20 tys.	38	51	11	231
- 21-100	43	46	10	294
- 101-500	40	52	8	118
- 501 tys. i więcej mieszkańców	56	39	5	120
<u>Ocena warunków materialnych</u>				
Złe	32	60	7	293
Średnie	36	52	12	629
Dobre	48	44	8	305
<u>Wykształcenie ojca</u>				
Podstawowe	29	60	11	251
Zasadnicze zawodowe	30	59	10	461
Średnie	44	48	8	340
Wyższe	58	30	11	168
<u>Przynależność społeczno-zawodowa głowy rodziny</u>				
Inteligencja, kadra kierownicza	62	29	9	112
Pozostali umysłowi	42	48	9	168
Pracownicy handlu i usług	36	53	11	78
Robotnicy wykwalifikowani	36	54	10	455
Robotnicy niewykwalifikowani	30	64	6	84
Robotnicy najemni w rolnictwie i leśnictwie	27	73	0	15
Rolnicy	30	60	11	161
Prywatni przedsiębiorcy	46	40	13	52
<u>Przynależność rodziców do związków zawodowych</u>				
Należący do:				
NSZZ "Solidarność"	43	46	10	175
Skupionych w OPZZ	32	64	4	22
Innych	39	53	8	36
Nie należący do żadnych	37	53	10	958
<u>Uczestnictwo w mszy świętej</u>				
W ostatnią niedzielę	37	53	10	786
W ciągu ostatniego miesiąca	38	52	10	216
Ponad miesiąc temu	29	61	10	52
Nie uczestniczy	43	48	9	172
<u>Zainteresowanie polityką</u>				
Duże	59	34	7	152
Średnie	39	52	8	589
Małe	29	59	11	442
<u>Deklarowane poglądy polityczne</u>				
Lewicowe	32	55	13	190
Centrowe	35	55	10	513
Prawicowe	52	38	10	338
Brak poglądów	27	66	7	187